

χούσας ἀληθείας τινάς, ἀλλὰ μὴ ἀποτελούσας θετικὴν καὶ βεβαίαν ἐπιστήμην.

Ἴνα δὲ ὑποδείξωμεν τὴν πηγὴν τῶν παρεκτροπῶν τούτων καὶ προφυλάξωμεν τὴν νέαν γενεάν τῆς φθοροποιᾶς τάσεως τῶν ἐξ αὐτῶν θεωριῶν, ἐν αἷς ὑπὸ τὴν φαινομένην ἀπλότητα καὶ λογικότητα ὑποκρύπτεται ἡ παραλογωτέρα σύγχυσις καὶ ὁ πλέον αὐθαίρετος δογματισμὸς, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι βᾶσις πάσης ἐπιστήμης εἶναι τὸ προπατορικὸν δόγμα: γινῶθι σαυτὸν, ὅτι δηλαδή ἡ ἐπιστήμη δὲν ἐρχεται κάτωθεν καὶ ἔξωθεν, ἀλλ' ἐντὸς ἡμῶν καὶ ἐξ ἡμῶν, ὅτι πᾶσα ἐπιστήμη εἶναι σύνολον ἰδεῶν, καὶ πᾶσα ἰδέα εἶναι φαινόμενον ψυχολογικόν, τὸ ὁποῖον διὰ μόνης τῆς συνειδήσεως γνωρίζομεν καὶ δι' αὐτῆς δυνάμεθα νὰ μελετήσωμεν, ὅτι καὶ τὰ ἐκτὸς ἡμῶν διὰ τῶν ἐντὸς γίνονται ἡμῖν νοητὰ καὶ καταληπτὰ, ὅτι ἡ ἐν ἡμῖν συνείδησις εἶναι πρὸ πάντων συνειδήσις τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου, καὶ ὅτι μόνον διὰ τοῦ λόγου, ὡς ἐλέγομεν ἀπ' ἀρχῆς, δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς φύσεως ἐκάστου πράγματος, τοῦ αἰτίου αὐτοῦ καὶ τοῦ τέλους. Ἐντεῦθεν πρώτη ἐπιστήμη, ἥτις μελετῶσα τὰ ἐν ἡμῖν ἀνακαλύπτει τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς νόμους τῆς νοήσεως καὶ τῆς πράξεως, καὶ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου προσπαθεῖ νὰ κατανοήσῃ τὸν λόγον τῶν ὄντων.

Πῶς δὲ ἡ ἐπιστήμη αὕτη μορφοῦται, ἐκ τῶν μερῶν συνίσταται, καὶ πῶς ἐκ τῆς πρώτης τύτης ἐπιστήμης πηγάζουσιν αἱ ἄλλαι καὶ ὑπ' αὐτῆς ῥυθμίζονται, περὶ τούτων θέλομεν διαλάβει ἐν τοῖς ἐπομένοις.

¹Εἶναι συνέχεια.

II. ΒΡΑΪΛΑΣ.

Πρὸ διακοσίων ἐτῶν ὁ Λεϊβνίτιος θεωρεῖ δυνατόν τὴν συγγένειαν πᾶσῶν τῶν γλωσσῶν εἰς μίαν παγκόσμιον, ἣς ὑπαρχούσης αἱ κοσμοπολιτικαὶ ἀρχαί, ἡ ἐνοποιήσις δηλονότι τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εὐχερῶς θὰ ἐπραγματουήτο. Ἀλλ' ἡ ἐπιμελής ἐξέτασις τοῦ σχηματισμοῦ τῶν γλωσσῶν καὶ τοῦ πνεύματος αὐτῶν κατέδειξεν ὅτι πᾶσα γλώσσα ὑπέκειτο ἀναποδράστως εἰς ποικίλας τροποποιήσεις καὶ ἀλλοιώσεις παρ' ἐκάστου λαοῦ, καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ δημιουργία γλώσσης κοινῆς πᾶσι τοῖς λαοῖς ἦν ἐντελὴς ἀδύνατος. Παρὰπλήθειαι ταῖς θεωρίαις τοῦ Λεϊβνίτιου εἰσὶν αἱ περὶ πασι γλώσσας, ἥτις περὶ τῆς μεθόδου, δι' ἣς πάντα τὰ εἶδη θὰ μετεγχερίζοντο ἐν αὐτῇ σημεῖα πρὸς ἕκαστον τῶν ἐνοσίων, καίτοι διὰ λέξεων διαφόρων ὅ ἀνεγίνωσκον ταῦτα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ κατορθωτοῦ τῆς πασιγλωσσίας ἐφέρετο ἡ χρῆσις τῶν αὐτῶν χαρακτήρων πρὸς γραφὴν τῶν ἀριθμῶν παρὰ τοῖς πεπολιτευμένοις λαοῖς, πρὸ τίνων δ' ἐτῶν μόλις Σουηδὸς τις ἐπειράθη νὰ ὑπαγάγῃ εἰς σύστημα τὰς θεωρίας ταύτας καὶ λεξικὸν πασιγλωσσικὸν νὰ καταστήσῃ. Ἀλλὰ τὸ ἀδύνατον τῶν τοιούτων θεωριῶν εἶναι πρόδηλον, καὶ οὐδεὶς νομίζομεν, θύναται σπουδαίως περὶ ταύτας ν' ἀσχοληθῇ, ὅτι ἀληθεύει περὶ τοῦ στενωπότητος τῶν ἀριθμῶν δὲν θύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τοῦ ἐυρυτάτου καὶ ἀπεριόριστου τῶν ἰδεῶν κράτους. Ἡ ἀνθρωπότης δὲν θύναται νὰ ἐπανέλθῃ πλέον εἰς τὸ ἰδεογραφικὸν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Σινῶν σύστημα, νῦν ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον ἐκληθῆσαν αἱ γνώσεις, καὶ ἡ διὰδοσις αὐτῶν πρέπει νὰ ἦναι ταχέως.

²Ἀλλ' ἡ ἀνάγκη ἐπικρατήσεως μιᾶς γλώσσης κοινῆς τοῖς ἐπιστήμοις ἐστὶ προφανής, ὁ γράψας τὴν κατωτέρω πραγματείαν, διακεκριμένως ἴδιος βοτανικός, καταδείκνυσι

τὴν ἀνάγκην ταύτην καὶ τοὺς λόγους ὧν ἔνεκεν ἡ λατινικὴ γλώσσα ἐπεκράτησεν ἄλλοτε καὶ μετ' αὐτὴν ἡ γαλλικὴ, ὑποστηρίζων δι' ἀρκούντως πειστικῶν ἐπιχειρημάτων τὴν μέλλουσαν ἐπικράτησιν τῆς ἀγγλικῆς. Περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος πραγματευθέντες ἕτεροι, ὑπεστήριξαν ὅτι ἡ ἑλληνικὴ συνοεῖ πάντα τὰ προῦντα, τὰ ἀπαιτούμενα ὡς γίνῃ δεκτὴ ὡς γλώσσα διεθνῆς. Καὶ ἀναντιρροῦτως ἡ ἑλληνικὴ ἔχει πλοῦτον λέξων μείζονα πάσης ἄλλης γλώσσης, πληροῦσα οὕτω πᾶσῶν τῶν ἐπιστημῶν τὰς ἀνάγκας, ἡ δὲ κομψότης καὶ ἁρμονία, ὧν ἐστὶν ἐπιδεκτικὴ, συνηγοροῦσι σπουδαίως ὑπὲρ ταύτης. Ἀλλ' ἀπ' ἑτέρου ὁ συνθετικὸς αὐτῆς χαρακτήρ, ἀσυμπίδαστος πρὸς τὸ ἀναλυτικὸν πνεῦμα τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, τὸ τῆς συντάξεως πολυπλοκὸν καὶ πολλὰ ἄλλα κωλύματα καθιστοῦσιν ἀδύνατον τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἢ νῦν δὲ παρ' ἡμῖν ἐν χρῆσει νεωτέρα τῆς ἑλληνικῆς φάσις, καίτοι ἀναλυτικὴ οὕσα καὶ ἀπλουστερα τῆς ἀρχαίας, οὕτε κεκωνοσιμένη εἶναι, οὐδὲ ἄριστόν τι καὶ ὁμοιοῦδες ὅλον ἀποτελεῖ, ἕνεκα τῆς τάσεως πολλῶν τῶν ἡμετέρων πρὸς ἀφομοίωσιν μετὰ τῆς ἀρχαίας, προσερχομένης μὲν ἐξ ἐνθουσιώδους ἔρωτος τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ μεγαλείου, ἀλλ' ἀποδεικνυομένης ἀγνοίαν τῶν κυριωτέρων νόμων τῆς διαπλάσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν γλωσσῶν. Ἐκτὸς ὁμοίως τούτου ἡ καθ' ἡμᾶς ἑλληνικὴ στερεῖται τῶν τριῶν πρωτίτων ὄρων, τῶν ἀναποφεύκτων πρὸς ἐπικράτησιν γλώσσης τινός, ἥτοι ἐξόχων συγγραφέων, μεγίστης γλῶσσης ἀνθρώπων ὁμιλούντων ταύτην καὶ πολιτικοῦ μεγαλείου τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Μακρὸς λοιπὸν μακρότατος θὰ παρέλθῃ χρόνος μέχρις οὗ ἡ ἰδέα περὶ παραδοχῆς τῆς ἑλληνικῆς ὡς γλώσσης διεθνούς πραγματοποιηθῇ, ἔαν πραγματοποιηθῇ ποτε!

³Ἐν Μονάχῳ.

N. Γ. Π.

ΤΙΣ ΕΣΤΑΙ Η ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Κ' ΑΙΩΝΑ

[Ἐκ τοῦ συγγράμματος Histoire des sciences et des savants τοῦ κ. Alph. de Candolle.]

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως οἱ παιδευμένοι ἄνδρες καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἐποιούντο χρῆσιν τῆς λατινικῆς. Ἡ ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία διετήρησε τὴν γλώσσαν ταύτην ἐπιμελῶς, οὐδεμίαν δὲ τῶν ζώσων γλωσσῶν κατεῖχεν ἔτι φιλολογίαν ἀρκούντως πλουσίαν ὡς πρὸς ταύτην συναγωνισθῆ. Βραδύτερον ἡ μεταρρυθμίσις ἔθροικε τὸν δεσμόν τῆς ῥωμαϊκῆς ἐνότητος. Ἡ ἰταλικὴ, ἡ ἰσπανικὴ, ἡ γαλλικὴ, ἡ ἀγγλικὴ κατέστησαν ἀλληλοδιαδόχως κανονικὰ ἰδιώματα, εὐμοιροῦντα παντοειδῶν φιλολογικῶν προϊόντων. Τέλος δὲ, πρὸ ὀγδοήκοντα ἡ ἐκατὸν τὸ πολὺ ἐτῶν, ἡ φυσικὴ τῶν ἐπιστημῶν πρόσοδος κατέστησεν ἐπαισθητὸν τὸ ἀκατάλληλον τῆς λατινικῆς, γλώσσης νεκρᾶς, ἄλλως δὲ καὶ ἥμιστα σαφοῦς, ἕνεκα τῶν ἐν τῇ συγτάξει αὐτῆς ἀναστροφῶν, τῶν ἀποκοπῶν λέξεων καὶ τῆς ἐλλείψεως ἄρθρου. Ἡν ἀνάγκη διὰδόσεως τῶν ὁσημέραι πληθυνομένων ἀνακαλύψεων ἦν ἀνάγκη προσέτι ἀναπτύξεως καὶ συζητήσεως τούτων εὐχερῶς, μὴ ἐμποδιζομένης ἐκ τῆς δυσκολίας τῆς ἐξευρέσεως τῶν καταλλήλων λέξεων. Πάντα ταῦτα τὰ αἴτια ἐπέδρασαν πρὸς παραδοχὴν τῶν νέων γλωσσῶν ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν πλείστων ἐπιστημῶν. Ἐξαιρετικὴ μόνη ἡ φυσικὴ ἱστορία, ἥτις ποιεῖται ἔτι χρῆσιν τῆς λατινικῆς, ἀλλὰ μόνον ἐν ταῖς περιγραφαῖς, ἥτοι ἐν μέρει εἰδικῶ καὶ τεχνικῶ ὕλως, ἐν ᾧ ὁ ἀριθμὸς τῶν λέξεων εἶναι περιορισμένος καὶ ἡ σύνταξις κανονικωτάτη. Κυρίως δ' εἰπεῖν, οἱ φυ-

σικοί ἐτήρησαν μόνον τὸ λατινικὸν τοῦ Λινναίου ἰδιώμα, ἐν ᾧ πᾶσα λέξις εἶναι διηκριβωμένη, πᾶσα δὲ φράσις κατατεταγμένη λογικῶς καὶ σαφῶς, ὡς παρ' οὐδενὶ τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων εὑρηται. Ὁ Λινναῖος δὲν ἦτο γλωσσολογός, ἐλάχιστα δ' ἐκ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν ἤξευρε, καὶ εὐχερῶς ἕκαστος διαβλέπει ὅτι γράφων τὴν λατινικὴν ἐπάλασε κατὰ πολλῶν δυσκολιῶν. Μὴ ἀκολουθῶν οὔτε τὰς περιόδους τοῦ Κικέρωνος, οὔτε τὸ συνεπτυγμένον ὕφος τοῦ Τακίτου, λίαν δὲ περιορισμένον ἀφ' ἐτέρου ἔχων λεξιλόγιον, κατώρθωσεν ὅμως νὰ δημιουργήσῃ γλῶσσαν ἠκριβωμένην, ἀρμοδιωτάτην διὰ περιγραφὰς, εὐληπτον δὲ καὶ εἰς μαθητὰς ἔτι. Οὐδέποτε ἐποιεῖτο χρῆσιν ὄρου τινός, ἂν δὲν ἐσκαφίνιζε προηγουμένως αὐτόν. Ἡ ἀπόριψις τοῦ εἰδικοῦ τούτου ἰδιώματος τοῦ διασώμου Σουηδοῦ θὰ καθίσταται τὰς περιγραφὰς ἡτον σαφεῖς καὶ δυσκαταληπτοτέρας εἰς τοὺς ἐπιστήμονας τῶν διαφόρων χωρῶν. Ὁ πειρώμενος νὰ μεταφράσῃ εἰς λατινικὴν τοῦ Λινναίου φράσεις τινὰς νεωτέρων βοτανικῶν ἀγγλιστῶν ἢ γερμανιστῶν γεγραμμένων, εὐθὺς ἀμέσως παρατηρεῖ ἐν ταύταις ἔλλειψιν τινὰ σαφηνείας. Καὶ ἡ τοιαύτη ἔλλειψις θὰ ἦτο ἔτι μείζων, ἐὰν οἱ φυσικοὶ μὴ εἰσῆγον εἰς τὰς γλώσσας αὐτῶν λέξεις τινὰς καθαρώς λατινικὰς. Ἐν πάσῃ ἄλλῃ ὅμως περιστάσει, ἀναντίρρητος εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν. Τούτου ἕνεκα, καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ φυσικῇ ἱστορίᾳ ἢ χρῆσις τῆς λατινικῆς ὁσημέραι ἐκλείπει.

Ἡ διάσπασις ἐν τούτοις τοῦ δεσμοῦ, δι' οὗ ἡ κοινὴ χρῆσις τῆς λατινικῆς γλώσσας συνέδεεν ἄλλοτε τοὺς ἐπιστήμονας πασῶν τῶν χωρῶν, κατέστη ἐπαισθητὴ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐγένετο ἀπόπειρά τις ὅπως ἀνυπόστατος πρὸς δημιουργίαν τεχνητῆς γλώσσας, κοινῆς πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ἀναλόγου πρὸς τὴν γραφὴν τῶν Σινῶν, βασίζομένης δὲ ἐπὶ ἰδεῶν καὶ οὐχὶ ἐπὶ λέξεων. Τὸ πρόβλημα ὅμως οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἐλύθη, καὶ ἂν ἐλύετο, τὸ ἐξαγόμενον τῆς τοιαύτης ἀποπειρᾶς θὰ ἦτο μέθοδος τις τοσοῦτω πολὺπλοκος καὶ δύσκαμπτος, ὥστε τάχιστα θὰ ἐγκατελείπετο. Ἡ ἀνάγκη καὶ αἱ περιστάσεις ἐκάστης ἐποχῆς ἐπήνεγκον τὴν προτίμησιν τῆς χρήσεως μιᾶς τῶν κυριωτέρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ὡς ἐνωτικοῦ συνδέσμου τῶν πεπαιδευμένων πασῶν τῶν χωρῶν. Ἐπὶ δύο αἰῶνας τὴν θέσιν ταύτην κατεῖχεν ἡ γαλλικὴ. Νῦν ὅμως πλεῖστα αἷτια συντελοῦσι πρὸς ἐγκατάλειψιν τῆς χρήσεως τῆς γλώσσας ταύτης ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἤρχισε δὲ πανταχοῦ σχεδὸν εἰσαγομένη ἡ συνήθεια, ἕκαστος μόνον τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν νὰ ὁμιλῇ. Εὐρισκόμεθα λοιπὸν ἤδη εἰς περίοδον συγχύσεως. Ὁ τι εἰς μίαν χώραν νομίζεται νέον, δὲν εἶναι τοιοῦτον διὰ τοὺς ἀναγινώσκοντας συγγράμματα ἐν ἑτέρᾳ γλώσσῃ συντεταγμένα. Ματαίᾳ ἀπο-

βαίνει ἡ σπουδὴ ὅσον ἔνεστι πλειόνων ζωσῶν γλωσσῶν, θραδέως δὲ πάντοτε καὶ ἀτελῶς καθίστανται γνωστὰ τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ὀλίγιστοι εἰξεύρουσι καλῶς πλείονας τῶν δύο γλωσσῶν, καὶ ὁ θέλων νὰ υπερβῇ ὄριά τινὰ ἐν ταῖς γλωσσολογικαῖς γνώσεσι, στερεῖται τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου δι' ἄλλας μελέτας, διότι ὑπάρχει βαθμὸς τις, ἐν ᾧ ἡ σπουδὴ τῶν μέσων πρὸς μάθησιν κωλύει τὴν μάθησιν. Αἱ εἰς γλώσσας διαφόρους γινόμεναι συζητήσεις δὲν πληροῦσι καθ' ὅλοκληρίαν τὸν σκοπὸν τῶν ἐπιδιωκόντων ταύτας, ὡς λίαν σκοτειναί. Οὐχὶ σπάνια δ' ἐν ταῖς τοιαύταις περιστάσεσιν εἰσὶν αἱ παρεξηγήσεις. Πέπεισμαι δὲ ὅτι ὁσημέραι θὰ πληθύνωνται τὰ ἐκ τῆς τοιαύτης καταστάσεως προκύπτοντα ἄτοπα. Νομίζω προσέτι, ὅτι ὅψιν ἔχον τὸ παράδειγμα τῆς ἑλληνικῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς βωμικικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς γαλλικῆς κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὅτι πάντοτε σχεδὸν ἐπιβάλλεται ἐπικρατοῦσά τις γλῶσσα. Μετὰ περίοδον ἀναρχίας, ἐπέρχεται ἡ ἀνάγκη τῆς παραδοχῆς γλώσσας ἐπικρατοῦσης. Πρὸς κατανόησιν τούτου δέον νὰ λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ αἷτια, ὧν ἕνεκα προτιμᾶται μία τις γλῶσσα καὶ ἐξαπλοῦται ἡ χρῆσις αὐτῆς, παρὰ τὰ ἐλαττώματα, ἅτινα τυχὸν ἔχει.

Οὕτω κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα ὑπῆρχον πολλοὶ λόγοι, ὅπως ἡ γαλλικὴ καταλάβῃ τὴν θέσιν τῆς λατινικῆς καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν ὠμίλου μεγάλη μερὶς τῶν πεπαιδευμένων τῆς ἐποχῆς ἦν προσέτι γλῶσσα ἀπλῆ καὶ σαφεστάτη, ἐκέκτητο δὲ καὶ τὸ πλεονέκτημα νὰ συγγενεῖ τῇ λατινικῇ, ἥτις ἦτο γενικῶς γνωστὴ. Οἱ Ἄγγλοι, οἱ Γερμανοί, οἱ κάτοχοι τῆς λατινικῆς, εἰξευρον κατὰ φυσικὸν λόγον καὶ τὴν γαλλικὴν κατὰ τὸ ἥμισυ. Οἱ Ἰσπανοὶ δὲ καὶ οἱ Ἴταλοὶ ἐκ τῶν προτέρων εἰξευρον τὰ τρία τέταρτα ταύτης. Ἐὰν συζητήσῃ τις ἐγένετο γαλλιστῆ, ἐὰν ἐδημοσιεύετο ἢ μετεφράζετο εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην, πάντες ἠννόβουν.

Κατὰ τὸν παρόντα ὅμως αἰῶνα ὁ πολιτισμὸς ἐπεξετάθη πλείοτερον πρὸς ἄρκτον τῆς Γαλλίας, ὅπου καὶ ὁ πληθυσμὸς μάλλον τῶν μεσημβρινῶν χωρῶν ἐξῆνθη. Ἐνεκα δὲ τῆς Ἀμερικῆς ἢ χρῆσις τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας ἐδιπλασιάσθη. Ἡ καλλιέργεια τῶν ἐπιστημῶν ὁσημέραι προοδεύει ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν ταῖς σκανδιναυικαῖς χώραις καὶ ἐν Ῥωσίᾳ. Τὸ κέντρον τῆς ἐπιστημονικῆς βαρῦτητος μετετέθη ἀπὸ νότου εἰς βορρᾶν.

ὑπὸ τὸ κράτος τῶν νέων τούτων ὄρων, γλῶσσά τις δύναται νὰ καταστῇ διεθνῆς μόνον ὅταν συνοῖ δύο χαρακτῆρας: 1^{ον}) Νὰ κέκτηται ἰκανὰς λέξεις καὶ σχηματισμοὺς γερμανικοὺς καὶ λατινικοὺς, ὅπως ἦναι ἐνταῦτῷ εὐπρόσιτος εἰς τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς λαοὺς τῆς λατινικῆς

φυλής, 2ον) Νά δμιλιῆται ὑπὸ μεγάλου ἀριθμοῦ πεπολιτισμένων ἀνθρώπων. Ἐκτὸς ὅμως τῶν δύο τούτων οὐσιωδῶν ὄρων, ὅπως θριαμβεῖσθαι ὀριστικῶς γλώσσά τις, δεόν νά συνενοῖ καὶ τὰ πλεονεκτήματα γραμματικῆς ἀπλότητος, συντομίας καὶ σαφηνείας.

Ἡ ἀγγλικὴ εἶναι ἡ μόνη γλώσσα, ἥτις δύναται μετὰ παρέλευσιν πεντήκοντα ἢ ἑκατὸν ἐτῶν νά παρουσιάσῃ συλλήβδην πάντας τοὺς ὄρους τούτους.

Εἶναι γλώσσα ἐξ ἡμισείας γερμανικὴ καὶ ἐξ ἡμισείας λατινικὴ. Ἔχει γερμανικὰς λέξεις, γερμανικοὺς σχηματισμοὺς μετὰ γαλλικῶν λέξεων καὶ γαλλικῆς συντάξεως. Εἶναι σημεῖον μεταβατικῶν μεταξὺ τῶν κυριωτέρων γλωσσῶν, τῶν ἐν χρήσει νῦν ἐν ταῖς ἐπιστήμασι, ὡς ἡ γαλλικὴ ἦν ἄλλοτε μεταξὺ τῆς λατινικῆς καὶ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν.

Ἡ μέλλουσα ἐπέκτασις τῆς ἀγγλοαμερικανικῆς γλώσσης εἶναι προφανής. Θά ἐπιβληθῆ διὰ τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἡμισφαιρίοις. Ἴδου ἀπόδειξις τούτου, ἢν εὐχερῶς δυνάμεθα νά πράσχωμεν ἐν ὀλίγαις λέξεσι καὶ ὀλίγοις ἀριθμοῖς:

	ΠΑΘΗΣΜΟΣ
Νῦν δμιλοῦσιν:	Ἐκατομμύρια
Ἐν Ἀγγλίᾳ	31
Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτεῖαις	40
Ἐν Καναδᾷ κλπ.	4, 46
Ἐν Αὐστραλίᾳ καὶ Νέᾳ Ζηλανδίᾳ	2
Ἐν ὄλῳ	77.
	Γερμανιστί
Ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν ἐνὶ μέρει τῆς Αὐστρίας	60
Ἐν Ἑλβετίᾳ (Γερμανικὸν μέρος)	2
Ἐν ὄλῳ	62.
	Γαλλιστί
Ἐν Γαλλίᾳ	36½
Ἐν Βελγίῳ (Γαλλικὸν μέρος)	2½
Ἐν Ἑλβετίᾳ » »	½
Ἐν Ἀλγερίᾳ καὶ ταῖς ἀποικίαις	4
Ἐν ὄλῳ	40½.

Ἀφ' ἐτέρου, ὡς μέτρον λαμβανομένης τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, δύναται νά ὑπολογισθῆ ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ ἐν τῷ μέλλοντι ὡς ἀκολούθως: 2

Ἐν Ἀγγλίᾳ διπλασιάζεται ἀνὰ 50 ἔτη, ὅθεν μετὰ ἓνα αἰῶνα, τῷ 1970, ἔσται	124
Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτεῖαις, ἐν Καναδᾷ, ἐν Αὐστραλίᾳ, ἀνὰ 25 ἔτη, ὅθεν ἔσται	736

Πιθανὸν σύνολον τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης τῷ 1790 . . . . . 860.

Ἐν Γερμανίᾳ τῆς μὲν Βορείου ὁ πληθ. 1. Κατὰ τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Γόθας διὰ τὸ 1871. 2. Ἡμερολόγιον τῆς Γόθας διὰ τὸ 1870, σ. 1039.

θυσμὸς διπλασιάζεται ἀνὰ 56 ἔτη μέχρις 60. Τῆς Νοτίου ἀνὰ 167. Ὑποθέσωμεν ὡς μέσον ὄρον 100 ἔτη. Ὅθεν πιθανῶς ὁ πληθυσμὸς τῶν χωρῶν ἐν αἷς δμιλεῖται ἢ γερμανικὴ ἔσται τῷ 1970 124

Ἐν ταῖς χώραις τῆς γαλλικῆς γλώσσης ὁ πληθυσμὸς διπλασιάζεται περίπου ἀνὰ 140 ἔτη. Τῷ 1790 λοιπὸν ἡ γαλλικὴ ὁδὸ δμιλεῖται, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὑπὸ ἑκατομμυρίων . . . . . 69½.

Οὕτω λοιπὸν αἱ τρεῖς νῦν δμιλούμεναι κυριώτεραι γλώσσαι θά ἐπεκταθῶσι μετὰ ἓνα αἰῶνα ὡς ἀκολούθως:

Ἡ ἀγγλ. ἐπεκταθῆσεται ἀπὸ 77 εἰς 860 ἑκατομμ.	
Ἡ γερμανικὴ » » 62 » 124 »	
Ἡ γαλλικὴ » » 40½ » 69½ »	

Οἱ δμιλοῦντες τὴν γερμανικὴν θ' ἀποτελῶσι τὸ 7ον μέρος καὶ οἱ τὴν γαλλικὴν τὸ 12ον ἢ 13ον τῶν δμιλούντων τὴν ἀγγλικὴν, ἅπαντες ὁμοῦ οὐδὲ τὸ τέταρτον θ' ἀποτελῶσι τῶν δμιλούντων τὴν ἀγγλικὴν! Αἱ δὲ γερμανικαὶ ἢ γαλλικαὶ χώραι θά εὐρίσκωνται τότε ἀπέναντι τῶν χωρῶν ἐν αἷς ἡ ἀγγλικὴ θά δμιλεῖται γλώσσα εἰς οἶαν θέσιν εὐρίσκονται νῦν ἡ Ὀλλανδία ἢ ἡ Σουηδία πρὸς αὐτάς ταύτας. Μή τις δ' ὑποθέσῃ ὅτι καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ἐξώγκωσα τὴν αὐξήσιν τῶν ἀγγλικῶν καὶ αὐστραλιανῶν καὶ ἀμερικανικῶν πληθυσμῶν. Ἐνεκα τῆς μεγάλης ἐπιφανείας τῶν χωρῶν, ἃς κατέχουσι, θά ἐξακολουθήσωσιν ἐπὶ μακρὸν αὐξανόμενοι καταπληκτικῶς. Ἄλλως δὲ ἡ ἀγγλικὴ γλώσσα ἐστὶν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην διαδεδομένη ἐν Ἀφρικῇ καὶ τῇ μεσημβρινῇ Ἀσίᾳ. Καὶ δὲν ἀγνοοῦμεν μὲν ὅτι ἐν Ἀμερικῇ καὶ Αὐστραλίᾳ τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστήμαι δὲν ἔχουσι προοδεῦσαι ὅσον ἐν Εὐρώπῃ καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐπὶ πολὺ ἔτι ἡ γεωπονία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία θ' ἀπορροφῶσι τὰς δραστηκιωτέρας δυνάμεις. Οὐδεὶς ὅμως ἐκ τούτου δύναται νά δυσχυρισθῇ ὅτι πληθυσμὸς τῶσφ σημαντικῶς ἀνθρώπων νοσηδῶν καὶ πεπαιδευμένων δὲν θά ἔχη σπουδαίαν ἐπήρειαν ἐπὶ τοῦ κόσμου ἐν γένει. Οἱ νέοι οὗτοι λαοὶ, ἀγγλικὴν ἔχοντες καταγωγὴν, εἰσὶ συγκεκριασμένοι καὶ διὰ Γερμανῶν, οἵτινες, ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, ἀναπληροῦσι τὰς ἐλλείψεις, ἃς ἐπιφέρει ἡ Ἱρλανδικὴ τοῦ πληθυσμοῦ μερίς. Καθόλου εἰπεῖν πάντες οἱ λαοὶ οὗτοι φλέγονται ὑπὸ ζήλου μαθήσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῶν ἀνακαλύψεων, ἀναγινώσκουσιν ἀπλήστως, τὰ δὲ ἀγγλιστί συγγραφομένα ἢ μεταφραζόμενα θά τυγχάνωσι μερίστης καταναλώσεως ἐν οὕτωσι εὐρῆι κύκλῳ ἀναγνωστῶν. Τὴν ἐκ τούτου παρεχομένην ἐνθάρρυνσιν εἰς τοὺς συγγραφεῖς καὶ τοὺς μεταφραστὰς οὔτε ἡ γερμανικὴ, οὔτε ἡ γαλλικὴ θά δύνανται νά παράσχουσιν. Εἰξεύρομεν ἐν Εὐρώπῃ μέχρι ποίου βαθμοῦ δυσχερῆς εἶναι ἡ ἐκδοσις

τῶν σπουδαίων βιβλίων. Ἄν ὅμως ἀνοίξητε εἰς τὴν βιβλιοπωλίαν ἀγορᾶν εὐρυτάτην, τότε καὶ τὰ εἰδικώτατα τῶν συγγραμμάτων θὰ εὐρίσκωσιν ἀγοραστάς. Ὅταν κί μεταφράσεις ἀναγνωσκωνται ὑπὸ δεκαπλασίου ἀριθμοῦ προσώπων, προφανῶς θὰ πολλαπλασιασθῶσι, καὶ τοῦτο οὐ μικρὸν θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀγγλικῆς. Νῦν ἐστὶ πολλοὶ τῶν γαλλιστῶν ἐμιλούντων ἀγοράζουσι μεταφράσεις γερμανικῶν συγγραμμάτων εἰς ἀγγλικὴν γλῶσσαν, ὡς ἐπίσης οἱ Ἴταλοι ἀγοράζουσι μεταφράσεις εἰς τὴν γαλλικὴν. Ἐάν οἱ ἄγγλοι ἢ οἱ ἀμερικανοὶ βιβλιοπῶλαι ἐπεχειροῦν τὴν ἔκδοσιν τῶν καλλίστων συγγραμμάτων ἅτινα δημοσιεύονται ῥωσιστῶν, σουηδιστῶν, δανιστῶν, ὀλλανδιστῶν κλπ., θὰ ἐδείκνυντο χρησιμώτατοι εἰς μέγαν ἀριθμὸν λογίων διεσπαρμένων καθ' ἅπασας τὰς χώρας, ἰδίως δ' εἰς τοὺς ἐπισταμένους τὴν ἀγγλικὴν πολυκρίθμους Γερμανούς. Καὶ ὅμως εὐρισκόμεθα ἐν τῇ ἀρχῇ εἰσέτι τῆς ἀριθμητικῆς κατισχύσεως τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης.

Κατὰ πρόωτον ἄποψιν ἡ φύσις γλώσσης τινὸς οὐδόλως φαίνεται ἐπιδρῶσα ἐπὶ τῆς διαδόσεως αὐτῆς. Ἐπὶ δύο αἰῶνας προσιμαίνομεν ἡ γαλλικὴ, καὶ ὅμως ἡ ἰταλικὴ ἦν ἐπίσης σαφῆς, πρὸς δὲ γλαφυροτέρα καὶ ἀρμονικώτερα ταύτης καὶ μάλλον τῇ λατινικῇ πλησιάζουσα, καὶ ἀπὸ πολλοῦ κεκτημένη ἀξιολόγον φιλολογίαν. Ἐπεκράτησεν ὅμως ἡ γαλλικὴ ἕνεκα τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ἐνεργητικότητος τῶν Γάλλων, καὶ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς χώρας αὐτῶν. Ἄλλ' ὅπως δὴ ποτε τὰ πλεονεκτήματα γλώσσης τινὸς, πρὸ πάντων δὲ τὰ ὑπὲρ τῶν νεωτέρων λαῶν προτιμώμενα πλεονεκτήματα, ἐξασκοῦσι πάντοτε ἐπιφέρειάν τινα. Ἡ συντομία, ἡ σαφήνεια, ἡ γραμματικὴ ἀπλότης εἰσὶ πάντοτε ἀρεσταί. Αἱ γλώσσαι τῶν ἐθνῶν, τοῦλάχιστον τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἡμετέραν ἰνδοευρωπαϊκὴν οἰκογένειαν, ἦσαν κατ' ἀρχὰς σκοτειναὶ καὶ πολύπλοκοι· ἐκμηδῶν δὲ καθ' ὅσον προώδευον ἐκωνομίσθησαν καὶ ἠπλοποιήθησαν. Ἡ σκανδικὴ καὶ ἡ βασιτικὴ, γλῶσσαι παλαιόταται, εἰσὶ καὶ τὰ μάλιστα πολύπλοκοι. Ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ λατινικὴ εἰσὶν ὀλιγώτερον τούτων· αἱ δὲ ἐκ τῆς λατινικῆς προελθούσαι γλῶσσαι προσέλαβον τρόπους καὶ σχηματισμοὺς σαφεστέρους καὶ ἀπλουστέρους. Ἄγνω πῶς ἐξηγουσιν οἱ φιλόσοφοι τὸ πολύπλοκον τῶν γλωσσῶν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῶν, ἀλλ' εἶναι φαινόμενον ἀναντίρρητον. Αἱ μεταγενέστεραι ἀπλοποιήσεις εἰσὶν εὐνόητοι. Ὁ ἀπλοῦστερος καὶ εὐχερέστερος τρόπος ἐνεργείας ἢ λόγου προτιμᾶται πάντοτε. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ πολιτισμὸς αὐξάνει τὴν ἀτομικὴν ἐνεργητικότητα καὶ αὕτη ἀπαιτεῖ συντομίαν λέξεων καὶ φράσεων. Ἡ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν, ἡ συχνὴ ἐπιμιξία ἀνθρώπων ἐμιλούντων γλώσσας διαφόρους καὶ δυσκόλως μετ' ἀλλήλων συνεννοουμέ-

νων, ἐπιφέρουσι τὴν ἀνάγκην σαφηνείας, σαφῆς ἐπιτακτικώτερον καθισταμένην. Μόνον ὁ τυφλόμενος ἐξ ἀπεριορίστου ἐνθουσιασμοῦ διὰ τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα δὲν θεωρεῖ γελοίαν τὴν σύνταξιν τῶν ὠδῶν τοῦ Ὀρακίου. Μεταφράσατε μίαν τῶν ὠδῶν τούτων ἀκριβῶς, τηροῦντες τὴν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ θέσιν τῶν λέξεων, καὶ δεῖξάτε τὴν εἰς ἓνα ἀπαίδευτον· θὰ τῷ φανῇ ὡς οἰκοδόμημα, ἔχον τὴν θύραν τῆς εἰσόδου εἰς τὸν τρίτον ὄρονον. Τοιαύτη τις γλῶσσα δὲν εἶναι πλέον δυνατὴ, οὐδὲ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ ποιήσει.

Ἐπειτὴ τὸ τέλος.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΝΑΡΗ

Σπανίως ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ ἐμφανίζεται ἀνὴρ ὡς ὁ Κανάρης. Πρὸ 56 ἐτῶν, ὅτε ἐξεργάγη ἡ ἐπανάστασις μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀγνώστου ἐν ταῖς ἐπαναστάσεσι τῶν ἐπιγόνων, ὁ Κανάρης ἦτο εἰρηνοφιλος καὶ ἀφανῆς πλοίαρχος μικροῦ σκάφους, κομίζοντας ἐμπορεύματα ἐξ Ὀδησοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ὑπαρξιν εἶχεν ἐξασφαλίσαι ἀποστάς τῶν ἐνεργειῶν, ἐξ ὧν προέκυψεν ἡ ἐπανάστασις. Ἦτο οὐχὶ τυχοδιώκτης, ἀλλὰ φιλόνομος πολίτης, σύζυγος καὶ πατὴρ· οὐχὶ δοξομανῆς, ἀλλ' ἀρκούμενος εἰς βίον ἡσυχον καὶ ταπεινόν. Καὶ μετὰ τὴν ἐνερξιν τοῦ ἀγῶνος ἔμεινεν ἀφανῆς, ἐν ἔτος καὶ ἐπέκεινα· μόλις δὲ ἀπὸ τῶν ἐν Χίῳ σφαγῶν κατέστη ἐπίσημον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ὀλίγα κατορθώματα τῆς νεωτέρας πολεμικῆς τέχνης δύνανται κατὰ τὴν εὐτολμίαν νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ τοῦ Ψαριανοῦ ναύτου. Ὁμοιάζουσι μὲν τούτοις αἱ διὰ ναρκοφόρων λέμβων ἐν τῷ Δουνάβει καταστροφῆς τουρκικῶν μνηυτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡλικία πάλιν ὑφίσταται διαφορὰ! Αἱ ὑποβρύχιοι μηχαναὶ ἀπολύονται λάθρα, τὰ δὲ παλαιὰ τυρπολικὰ προσήγγιζαν μετρημεισμένα. Θάρρος μέγα καὶ ψυχρότητα πρωτοφανῆ ἀπῆται τὸ ἀναρτῆσαι τὸ τυρπολικὸν μετὰ παταγῶδη σύγκρουσιν καὶ τὸ ἀπομακρυνθῆναι κατόπιν διὰ κωπηλασίας ἐν τῇ μακρυγῇ τῶν φλογῶν τοῦ καιομένου πλοίου. Ἄλλ' ὁ Κανάρης ἐκέκτητο καὶ θάρρος καὶ ψυχρότητα. Φιλοπατρία ἀκριβῆς καὶ ἀκηλίδωτος ὑπὸ φιλορηματίας καὶ φιλοδοξίας, παιδικὴ δὲ εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν πεποιθήσις, ἐρ' ἢ διέπρεψε διὰ παντὸς τοῦ βίου, ἐνέπνεον αὐτῷ νέας δυνάμεις, δσάκις πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐνατένιζεν εἰς τὸν θάνατον. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνη ἀρετὴ αὐτοῦ ἡ ἀνδρεία. Μικρὸς τὸ σῶμα καὶ ἀποφύγων τὰς ἐπιδείξεις, ἐτιμήθη ἐπὶ μετριοφροσύνη, πρὶν δοξασθῆ ἐπὶ ἀνδρεία, αἱ δὲ ἐπευφημίαι τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου οὐδαμῶς οὐδέποτε ἔχραναν τοῦ χαρακτῆρος τὴν ἀγνότητα. Τίς θριαμβικὴ πορεία τοῦ ἀνδρείοτάτου Ῥωμαίου ἠδύνατο νὰ παραβληθῆ πρὸς τὸ ἀλη-